

Nye veier for kulturen?

Kulturens plass i ny kommunestruktur var hovedtemaet på Norsk kulturforum sin landskonferanse i Kristiansand 9. - 10. juni 2015. Et slikt tema samler mange gode foredragsholdere.

*Tekst og foto: Ingvild Festervoll Melien
Juni 2015*

Erfaringer fra Danmark

Det diskuteres nå over hele landet hvorvidt man skal slå seg sammen med andre kommuner eller ikke. Mange er positive til dette, andre er redde for at deres egen kommunes særegenhet skal forsvinne. Det de fleste kulturarbeidere likevel er enige om, er at kulturen må få en større og viktigere plass i en ny struktur enn hva den har i dag.

- Kultur er viktig for et godt liv i de nye kommunene. Norsk kulturforum tror at gjennom et bevisst forhold til hva som fungerer godt og med klare strategier for å videreføre dette i nye kommuner, kan kulturen få en større plass i samfunnet, sa Per Aimar Carlsen, styreleder i Norsk kulturforum.

Deltakerne på landskonferansen fikk høre om Danmarks erfaringer med strukturreformen som trådte i kraft i 2007. Danmark gikk fra 271 kommuner og 14 amter til 98 kommuner. Kultur ble et eget satsingsfelt og man fikk et kultur- og fritidsutvalg. Alle ble garantert en jobb og kommunene fikk bedre arbeidsdeling og mer spesialisering. Men de fleste pengene ble flyttet fra regionalt nivå til staten.

Konklusjonen fra Danmark viser at det er blitt flere krefter på kultur og fritid og kommunale tilskudd har holdt seg noenlunde stabilt etter reformen. Det er viktig å få de best kvalifiserte folkene inn i lederstillinger og få til læring, kunnskapsdeling, faglig utvikling og inspirasjon. Dette har ikke nødvendigvis vært tilfelle i alle de nye danske kommunene. Utfordringer har vært mangel på politisk lederskap og et tverrkommunalt samarbeid. Bibliotekene har dessverre fått færre filialer og foreninger har blitt redusert.

- Vi savner den regionale driven og vi trenger et løft innen infrastrukturen, sa Jens Nielsen, den danske foredragsholderen.

Danske erfaringer: Jens Nielsen sa at kulturen har blitt et eget satsingsområde etter strukturreformen i Danmark i 2007.

Veien videre i Norge

Andre juni i år ble Risør kåret til Norges kulturkommune 2015, noe som både gir muligheter og forpliktelser. Per Kristian Lunden, ordfører i Risør, var på landskonferansen til Norsk kulturforum og snakket om hvordan Risør vil videreføre kommunens mangfoldige kulturliv i en ny og større kommune.

- Det er åpenbart at mange kommuner er for små. Jeg vil gjerne at kulturen skal være grenseoverskridende, at vi bruker kultur til å bli kjent med hverandre. Det er bemerkelsesverdig hvor lite kommuner vet om hverandre, det må vi gjøre noe med. Som grunnlag for et godt samarbeid er kultur ypperlig til å bli bedre kjent, sa han.

Lunden vil gjerne inkludere de omkringliggende bygdene og grendene i kulturlivet slik at folk kan samarbeide med kulturaktører på tvers av by og land. Han mener det er viktig å trekke folk inn i hverdagskulturen og gjennom dette skape samarbeid mellom grupper som driver med kultur, og mellom grupper som ikke driver med kultur. Det å dele og være raus, skryte av hverandres kultur og delta på hverandres arrangementer selv om man bor i en annen kommune, vil gi bi-effekter som kanskje vil gjøre det enklere med kommunesammenslåing.

På landskonferansen var også Aaslaug Vaa, daglig leder ved Villa Lofoten AS, som snakket om viktigheten av kunst og kultur i fortid, nåtid og fremtid.

- På kommunalt nivå er nedbemanning og mangel på vilje til å prioritere kulturelle incentiver en stor trussel for den enkelte kommunes kulturliv, sa Vaa.

Hun pekte på problemet med økende sentralisering og privatisering, der de fleste i Norge for første gang noensinne nå bor i byer, og en tredjedel av befolkningen bor på Østlandet. Stor makt ligger i få hender, blant annet i Kulturrådet. Vaa tok til orde for å splitte opp slike organer til å bli lokalisert til flere steder i landet.

- Å operere i utkantenes ukant, er krevende. Det er hardt å jobbe i kulturnæringsbransjen. Det finnes ikke lønnsomhet i denne bransjen hvis man ikke får tilskudd fra offentlige midler. Små bidrag som fungerer som små hjørnesteiner i samfunnet er utrolig viktig. Det å skape handlingsarenaer og møteplasser utover selve kulturaktiviteten gir samhandling som er avgjørende for å skape "duganes" mennesker. Folk må ha gode tilbud uavhengig av bosted og tilhørighet. Å jobbe for dannelse, etikk og transformasjon, overføre kunnskap fra generasjon til generasjon, er viktig. Vi har veldig mange flotte tradisjoner i dette landet som må forvaltes også videre, avsluttet Vaa.

Kulturinnslag: Det var selvfølgelig mange kulturinnslag under landskonferansen, her ved en elev ved kulturskolen i Kristiansand.

KS og kultur

Norsk kulturforum har den siste tiden hatt god dialog med KS og arbeider nå for at kultur skal inn i KS sitt handlingsprogram som skal vedtas vinteren 2016. 1. nestleder i KS, Mette Gundersen, var tilstede på landskonferansen og hadde en god dialog med deltakerne i forbindelse med sitt foredrag.

- Kulturens rolle blir ofte oversett ved sammenslåingsarbeid. Hvilke oppgaver kan overføres fra sentralt til lokalt nivå i ny struktur?, spurte Gundersen. Hun svarte selv ved å forklare at store deler av tilskuddsordningene kan forvaltes lokalt.

I følge Agderforskning blir overraskende mye kulturpenger værende i og rundt Oslogryta. KS mener det er viktig å kanalisere pengene ut i regionene, ettersom det allerede skjer en veldig skeivfordeling. Gundersen sa at kommunene selv best vet hvordan oppgaver skal løses, ikke sentrale myndigheter, men påpekte at KS verken er pådriver eller bremsekloss for en reform, kun en tilrettelegger.

Mette Gundersen understreket at KS er åpen for og ønsker innspill fra sine medlemmer om hvordan KS på best mulig måte kan innlemme kultur i sine planer.

- Kulturen er vår identitet, og det er jo det omstrukturering handler om, nemlig identitet, fastlo hun.

God dialog: 1.nestleder i KS, Mette Gundersen, hadde god dialog med publikum om hvordan kultur skal bli mer synlig i strukturarbeid.

Ny kommunestruktur – ny kulturskole?

En av de viktigste institusjonene i det lokale kulturlivet er kulturskolen. Mange på kulturfeltet blir engstelige når man snakker om sammenslåing fordi de er redde for å miste jobbene sine. På landskonferansen ble det holdt flere parallelle temaseminar, der et av seminarene så på kulturskolens plass i ny kommunestruktur.

Kulturskolelæreren er bekymret for å miste "eierskapet" til egne elever. Kulturskolen er først og fremst Lille Ole som ønsker å bli den nye Benny Goodman, ikke et regnskap, som han forklarte det. Rådgiveren ønsker større kulturskoler der eleven får undervisning i sitt lokalmiljø, men der

man har tilgang på større fagmiljøer. Direktøren ser på det som en mulighetsreform som handler om å gjøre ting sammen, men der fallgraven kan bli et ensidig fokus på økonomi og økonomiske gevinster. Politikerer vil få frem kulturskolen som en del av utdanningsløpet, der man skal nå en bredere del av befolkningen. Kulturskolen burde være en viktig institusjon for å definere identiteten på et sted.

Også innslag fra salen viste blandede holdninger og meninger. Rektor på én kulturskole sier ja til kommunesammenslåing ettersom hun bruker all sin tid på å få tidskabelen til å gå opp med deltidsansatte, permisjonssøknader osv. En annen sier nei fordi hun redd for at egen kulturskole vil bli lagt ned, og at kommunen skal bli dratt ned av andre omkringliggende kommuner. Andre igjen mente at man må være i forkant av sammenslåing og lage et felles rammeverk for alle kommuner. Uansett var folk enige om at det er viktig å se mulighetsrommet ved kommunesammenslåing. Målet er at kulturskolen skal bli bedre i ny reform.

Kultur i endring mot hva?

- Kulturbyråkratiet har lite å si i makthierarkiet i kommunesammenslåingsarbeidet. Man må ha sterke stemmer for å bli hørt. Vi må bruke kulturfeltet til det det er best til, nemlig kreativitet. Vi må ha en sterk kulturstrategisk visjon og lage fremtidsscenarioer om hvordan det kan bli. Da trengs et sterkt Norsk kulturforum og KS for felles løft, både lokalt og sentralt, sa Lennart Fjell, kultursjef i Fjell kommune.

Fjell er blant annet med i *lkkus*, et interkommunalt kultursamarbeid mellom kommunene Fjell, Sund, Askøy og Øygarden. Der har de sett hva de andre er gode til og fått til god dialog og godt samarbeid.

Men er kulturutvikling avhengig av kommunegrenser? I følge Trud Berg, leder for Stormen bibliotek i Bodø, regnes ikke kultur en gang som tjenesteyting ved nye planer. De som lager utredninger sier ofte lite eller ingenting om kultur. Få eller ingen peker på at kultur vil få det bedre om kommunene slås sammen. Kulturen blir en slags nisse på lasset. Konsekvensen for kultur styres mye av utgangspunktet og ambisjonsnivået.

- Noe vil være mer utsatt enn andre ting ved kommunesammenslåing. For eksempel krever et filmfond stort nedslagsfelt ettersom bransjen er liten og må bestå uavhengig av kommunestruktur. Men jeg bekymrer meg mest for de nettverkene som er mindre enn kommunalt nivå ved kommunesammenslåing. Tilhørigheten til egen bygd, selve identiteten, kan mistes underveis når kommunen blir større, sa Trud Berg.

Uavhengig av grenser er kulturen et godt samhandlingsverktøy. Lengselen etter den gode følelsen, magien, er hovedgrunnen til at man driver med kultur. Jarle Førde, mest kjent fra bandet Brazz Brothers oppsummerte landskonferansen med å vise hvorfor mange mennesker kan kjenne magi i samme øyeblikk.

- Kultur skjer ikke av seg selv. Det krever dialog, lytting, konsentrasjon, klarhet, kreativitet, improvisasjon, rytme, akkompagnement, generøsitet og tid. "Listen first, then talk"!

Ole Hamre avsluttet med å vise i praksis hvordan den enkeltes kultur og erfaring kan skape fellesskap, anerkjennelse, romslighet og bidra til mestring og gode opplevelser på tvers av kultur, alder og bakgrunn.